

Aidsfonds
Mevrouw L. van Deth
Keizersgracht 392
1016 GB AMSTERDAM

Kenmerk: 201701185

Den Haag, 17 juli 2017

Geachte mevrouw Van Deth,

Ik heb uw brief in goede orde ontvangen. Naast uw brief ontvang ik als informateur ook van vele anderen brieven en nota's met suggesties. Daaruit spreekt betrokkenheid. Veel dank daarvoor.

Het is niet aan mij, als informateur, om inhoudelijk te reageren op uw brief. Wel kan ik u verzekeren dat ik deze onder de aandacht zal brengen van partijen, opdat zij deze bij hun voorbereidingen in de onderhandelingsfase kunnen betrekken.

Hoogachtend,

Informateur G. Zalm

201701186

info@bio-economie.nl
www.bio-economie.nl

Aan: Tweede Kamer der Staten-Generaal
Ter attentie van de informateur, de heer G. Zalm
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Den Haag, 12 juli 2017

Geachte heer Zalm,

Klimaatbeleid is urgent en veelomvattend. Uitvoering van het klimaatakkoord van Parijs houdt in dat het vervoersysteem, de energievoorziening, het landgebruik en de industrie ingrijpend zullen veranderen. Dit moet snel gebeuren. In een recent artikel in Nature¹ roepen onderzoekers op haast te maken met de transitie naar een *low carbon economy*. Al in 2020 moeten er concrete stappen gezet zijn. Dat is niet eenvoudig, maar het kan wel.

Nederland kan een forse bijdrage leveren aan de wereldwijde transitie. De Nederlandse economie heeft immers een groot innovatief vermogen. Nederlandse ondernemers zijn gemotiveerd om nieuwe wegen in te slaan. De bio-economie (dat is een economie waarin fossiele grondstoffen zijn vervangen door duurzaam geproduceerde biomassa en reststromen uit de land- en bosbouw, de maritieme en watersector en de voedingssector) is een essentieel onderdeel van de transitie naar een koolstofarme economie. Een kwart van de doelstelling van Parijs kan gerealiseerd worden door de inzet en efficiënter gebruik van biomassa. Even belangrijk is dat de bio-economie economische groei en duizenden nieuwe banen oplevert, ook in sectoren en regio's die het moeilijk hebben.

Veel ondernemers zien de kansen in de bio-economie. En ze zijn aan de slag gegaan. Nieuwe producten (PEF-flessen, biolaminaat, bio-isolatieplaten) en nieuwe materialen (bio-kunststoffen), meestal met betere eigenschappen dan de fossiele varianten. De transitie naar een bio-economie vraagt grote investeringen en ontwikkeling van nieuwe technologie. Nederland heeft de kennis, de infrastructuur en een ideale mix van bedrijvigheid in de sectoren agro, chemie, materialen, logistiek, water, energie, visserij en voeding om koploper te zijn.

De transitie vraagt echter ook een actieve overheid. Het investeringsklimaat voor de bio-economie is nu nog niet goed genoeg. Actie en een lange-termijn perspectief zijn noodzakelijk. De Federatie Bio-economie Nederland is onlangs opgericht om bij te dragen aan een beter investeringsklimaat. Samenwerking tussen sectoren is essentieel. De Federatie Bio-economie Nederland is een platform voor de hele waardeketen, van primaire producenten (landbouw, bosbouw, visserij) tot verwerkers in de voedsel- en veevoersector, de chemie, de energiesector en gebruikers, bijvoorbeeld in de bouw. De Federatie richt zich daarnaast expliciet op de wetenschap: kennis en onderzoek zijn de motor voor noodzakelijke innovatie. Om het maatschappelijke draagvlak voor de bio-economie te versterken is tegenspraak eveneens nodig. Daarom verwelkomt de Federatie ook NGO's, zodat gezamenlijk de focus op duurzaamheid gericht wordt. De Federatie wil ook jongeren nadrukkelijk aanspreken: zij moeten in de nabije toekomst kansen creëren en verzilveren. Voor meer informatie over de Federatie Bio-economie Nederland verwijzen wij graag naar onze website: www.bio-economie.nl.

¹ <https://www.nature.com/news/three-years-to-safeguard-our-climate-1.22201>

De Federatie stelt op 28 augustus in een bijeenkomst met alle aangeslotenen een werkprogramma vast. Op basis van gesprekken met vele betrokkenen doen we nu alvast zes aanbevelingen aan de nieuwe regering om stevig in te zetten op de ontwikkeling van een duurzame bio-economie, ook in EU-verband:

1. Stel een duurzaamheidskader vast voor de inzet van biomassa. Zonder stevige maar werkbare criteria rondom duurzaamheid kan de bio-economie zich niet ontwikkelen, blijft het maatschappelijk draagvlak onzeker en tasten ondernemers in het duister. Bescherming van biodiversiteit is daarbij cruciaal, evenals 'sociale duurzaamheid'.
2. Ontwikkel een breed innovatieprogramma dat de bio-economie stimuleert. De hele kennisketen is hierbij van belang: van fundamenteel en toepassingsgericht onderzoek tot demonstratieprojecten. Thema's kunnen o.a. zijn: algen, zeewier, bio-raffinage en bio-plastics.
3. Draag bij aan de ontwikkeling van markten voor biobased producten:
 - o Zorg voor een gelijk speelveld, bijvoorbeeld door uitbreiding van de SDE+ zodat het een innovatiegericht instrument is, niet alleen voor energie maar ook voor biomaterialen en biobased producten.
 - o Wees *launching customer*: voer een *bio-preferred* aanbestedingsbeleid;
 - o Stel doelstellingen vast en maak afspraken met sectoren/leveranciers over een toenemend aandeel 'bio' voor grote productstromen (bijvoorbeeld verpakkingen, bouwmaterialen)
 - o Ondersteun van een label voor biobased producten
4. Neem belemmeringen weg. Bestaande regelgeving bevat helaas nog veel belemmeringen voor transitie naar de bio-economie, bijvoorbeeld in de afvalwetgeving, mestwetgeving en de mededingingsregels.
5. Bevorder samenwerking. Circulair werken vraagt nieuwe vormen van samenwerking over de grenzen van sectoren heen, binnen en tussen provincies, met bedrijven in buurlanden, tussen bedrijven en kennisinstellingen. De rijksoverheid kan bijdragen door kaders te creëren en *best practices* te etaleren.
6. Benut de innovatieve kracht en het organisatievermogen van de land-, tuin- en bosbouwsector. Voorwaartse integratie in de productieketen (het produceren van halffabricaten) is nodig om een betere aansluiting te maken met de chemie in Nederland. Aanpassing van het Europese landbouwbeleid is nodig.

De urgentie is groot. We kunnen de transitie naar de bio-economie niet op de lange baan schuiven. De Federatie Bio-economie Nederland werkt vanuit de overtuiging dat respect voor de schepping, voor de planeet, voor de natuur de belangrijkste leidraad moet zijn voor de economie. We kunnen ons niet langer veroorloven om met de rug naar de natuur te produceren en te consumeren. Wij hopen dat u onze overtuiging deelt en dat u onze aanbevelingen meeneemt in het regeerakkoord.

Wij zijn beschikbaar voor meer informatie en wensen u veel succes en wijsheid.

Met vriendelijke groet, namens de Federatie Bio-economie Nederland,

Dorette Corbey, Roel Bol en Hans Langeveld,
Initiatiefnemers/bestuurders

Postadres: Handellaan 49,
2555 WC, Den Haag

Federatie Bio-economie Nederland
Mevrouw D. Corbey
Handellaan 49
2555 WC DEN HAAG

Kenmerk: 201701187

Den Haag, 17 juli 2017

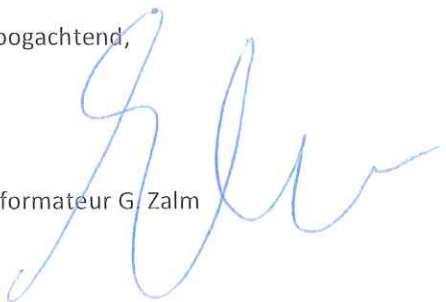
Geachte mevrouw Corbey,

Ik heb uw brief in goede orde ontvangen. Naast uw brief ontvang ik als informateur ook van vele anderen brieven en nota's met suggesties. Daaruit spreekt betrokkenheid. Veel dank daarvoor.

Het is niet aan mij, als informateur, om inhoudelijk te reageren op uw brief. Wel kan ik u verzekeren dat ik deze onder de aandacht zal brengen van partijen, opdat zij deze bij hun voorbereidingen in de onderhandelingsfase kunnen betrekken.

Hoogachtend,

Informateur G. Zalm

201701100

Stichting Fair Huur voor verhuurders | Zwanenkamp 350, 3607 SK Maarssen | info@fairhuurvoorverhuurders.nl

Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG
Ter attentie van: dr. G. Zalm

Maarssen, 12 juli 2017

Betreft: dringend aanpassing van het huurrecht voor woonruimte vereist wegens strijd met het EVRM.

Geachte heer Zalm,

Vooruitlopend op een nieuw regeerakkoord vraagt Stichting Fair Huur voor verhuurders (hierna: 'SFH') – die opkomt voor de belangen van meer dan 200 aangesloten particuliere en commerciële verhuurders – uw aandacht voor het onderstaande.

Het Nederlandse huurrecht voor woonruimte moet dringend worden aangepast aan de ontwikkelingen in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens ('EHRM') over het eigendomsrecht dat wordt beschermd door art. 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM. Het uitgangspunt van een recht op een 'redelijke winst' dat door het EHRM specifiek is erkend moet (zo spoedig mogelijk) wettelijk worden verankerd, zodat zowel de huurcommissies als de Nederlandse rechter met dit grondrecht rekening zullen moeten houden in verschillende juridische procedures in het huurrecht. Dat een verhuurder in beginsel recht heeft op een 'redelijke winst' is duidelijk. Het EHRM heeft namelijk al vier maal expliciet beslist dat het eigendomsrecht van verhuurders weliswaar mag worden beperkt door huur(prijs)wetgeving, maar dat er daarbij wel méér dan een 'minimale winst' mogelijk moet blijven. Dat is niet slechts 'de visie' van SFH, maar dat wordt expliciet door het EHRM zelf gezegd. Het bewijs daarvan wordt hieronder geleverd:

Zo overwoog het EHRM eerst op 24 oktober 2009 dat lidstaten weliswaar een ruime 'marge' hebben om huurprijzen te reguleren, maar dat dit niet mag leiden tot huurprijsniveaus die enkel een 'minimale winst' mogelijk maken:

"The Court considers that, State control over levels of rent falls into a sphere subject to a wide margin of appreciation by the State and its application may often cause significant reductions in the amount of rent chargeable (...) Nevertheless, this may not lead to results which are manifestly unreasonable, such as amounts of rent allowing only a minimal profit." (EHRM 24 oktober 2006, zaak 17647/04, § 62).

Ten tweede oordeelde het EHRM op 10 juli 2014 nogmaals:

"Nevertheless, that margin, however considerable, is not unlimited and its exercise, even in the context of the most complex reform of the State, cannot entail consequences which are at variance with the Convention standards (...) In particular, the exercise of State discretion in such situations may not lead to results which are manifestly unreasonable, such as amounts of rent allowing only a minimal profit (...)" (EHRM 10 juli 2014, zaak 12027/10, § 142).

Ten derde oordeelde het EHRM op 11 december 2014 wederom:

"The Court considers that State control over levels of rent falls into a sphere subject to a wide margin of appreciation by the State, and its application may often cause significant reductions in the amount of rent chargeable (...)

Nevertheless, this may not lead to results which are manifestly unreasonable, such as amounts of rent allowing only a minimal profit (...)" (EHRM 11 december 2014, zaak 3851/12, §63).

Ten vierde bevestigde en herhaalde het EHRM dit op 30 juli 2015:

"The Court reiterates that State control over levels of rent falls into a sphere that is subject to a wide margin of appreciation by the State, and its application may often cause significant reductions in the amount of rent chargeable. Nevertheless, this may not lead to results which are manifestly unreasonable, such as amounts of rent allowing only a minimal profit (...)" (EHRM 30 juli 2015, zaak 1046/12, §62).

Ook in het kader van schadevergoeding oordeelt het EHRM dat een redelijk huurprijsniveau méér dan een 'minimal profit' inhoudt:

"The Court notes that the applicants seek compensation in respect of their property from December 2002 to date. The Court is of the view that the applicants should be awarded just satisfaction based on a reasonable amount of rent which would have provided them with more than a minimal profit (...)" (EHRM 30 juli 2015, zaak 1046/12, §75)

Daarnaast heeft het EHRM inmiddels in een – steeds langer wordende – reeks van arresten tegen o.a. Polen, Kroatië, Slowakije, Malta en Portugal geoordeeld dat er, kortgezegd, sprake was van een 'doorgeschoten' systeem van huurwetgeving¹, als gevolg waarvan het eigendomsrecht was geschonden en eigenaren recht hadden op schadevergoedingen. Kernpunt is dat eigenaren (in beginsel) recht hebben op méér dan een minimale en derhalve een 'redelijke winst'.² Dit betekent o.a. dat wetgeving die leidt tot verlieslatende of onvoldoende renderende exploitaties in principe in strijd is met het eigendomsrecht uit het EVRM.

Bovendien heeft het EHRM in juli 2016 drie arresten gewezen waarin, kortgezegd, (al) sprake was van een schending van het eigendomsrecht vanwege een 'te groot verschil tussen de gereguleerde huur en de markthuurl'. In één van die zaken was sprake van een gereguleerde huur die correspondeerde met 50-75% van de markthuurl, maar toch concludeerde het EHRM dat het eigendomsrecht was geschonden en kende circa € 160.000 aan schadevergoeding toe (EHRM 5 juli 2016, zaak 38082/07, §33-44).

Tegen de achtergrond van het voorgaande en onze lopende cassatieprocedure³ dringen wij er bij u en de formerende partijen op aan om spoedig in het huurrecht woonruimte een bepaling op te nemen die inhoudt dat een particuliere of commerciële verhuurder in beginsel recht heeft op een 'redelijke winst', zodat duidelijk is dat dit grondrecht wordt erkend en dit recht eveneens niet langer wordt geschonden.

Voorts wijzen wij u erop dat SFH, vanwege schending van het eigendomsrecht door een combinatie van stringente wetgeving en belastingen, een omvangrijke schadevergoeding vordert in de lopende collectieve procedure en dat u uiteraard de omvang van deze schade kunt mitigeren door wetgeving aan te passen.

Tot slot zij opgemerkt dat wij bereid zijn om in overleg te treden met de verantwoordelijke bewindspersoon.

Hoogachtend,

Mr. P.Th.M. van den Oord
Namens Stichting Fair Huur voor verhuurders

¹ <http://fairhuurvoorverhuurders.nl/index.php/documentatie-a-informatie/het-eigendomsrecht-in-het-europese-verdrag>

² Hiermee wordt niet bedoeld dat de overheid een absoluut recht op winst moet garanderen, maar wel dat een redelijke winst die economisch wel mogelijk is niet door (een combinatie van) regelgeving en belastingen onmogelijk mag worden gemaakt.

³ Het betreft de procedure met zaaknummer 16/05209 waarin de conclusie van de Advocaat-Generaal voorsnog gepland staat op 17 november 2017. Daarnaast is er een uitgebreide klacht van SFN in behandeling bij de Europese Commissie (SA.42020).

Stichting Fair Huur voor verhuurders
Mr. P.Th.M. van den Oord
Zwanenkamp 350
3607 SK MAARSSSEN

Kenmerk: 201701189

Den Haag, 17 juli 2017

Geachte heer Van den Oord,

Ik heb uw brief in goede orde ontvangen. Naast uw brief ontvang ik als informateur ook van vele anderen brieven en nota's met suggesties. Daaruit spreekt betrokkenheid. Veel dank daarvoor.

Het is niet aan mij, als informateur, om inhoudelijk te reageren op uw brief. Wel kan ik u verzekeren dat ik deze onder de aandacht zal brengen van partijen, opdat zij deze bij hun voorbereidingen in de onderhandelingsfase kunnen betrekken.

Hoogachtend,

Informateur G. Zalm

Aan de minister-president,
minister van Algemene Zaken
drs. M. Rutte
Binnenhof 19
2513 AA Den Haag

Kenmerk: 201701190

Den Haag, 14 juli 2017

Geachte heer Rutte,

Graag verzoek ik u de minister van Veiligheid en Justitie te vragen om ten behoeve van mijn werkzaamheden mij op de kortst mogelijke termijn te informeren over de hierna volgende vraagpunten.

Welke mogelijkheden zijn er tot verlenging van de maximale wettelijke termijn van de verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd van vijf jaar naar zeven jaar ?

In welke fase van de asielprocedure is de verlening van rechtsbijstand verplicht volgens de EU-regelgeving inzake rechtsbijstand ?

Op welke wijze kan, bijvoorbeeld na een periode en/of een bepaalde procedure, verdere toepassing van artikel 1F van het Vluchtelingenverdrag worden beperkt of achterwege blijven ?

Welke kosten zijn gemoeid met versterking van de organisaties in de vreemdelingenketen voor de uitvoering van een effectief en menswaardig migratiebeleid, met name door een flexibel systeem voor de opvang door COA met o.a. een onderscheid tussen kleine centra voor kansrijke asielverzoekers en middelgrote centra voor een niet-kansrijke asielverzoekers, versnelling van het verloop van de bestaande procedures door de IND, versterking van het team internationale misdrijven van de IND en extra capaciteit van DT&V voor realisering van een hoger aandeel aantoonbaar vertrek en capaciteitsopbouw bij zusterdiensten in derde landen ?

Welke kosten zijn bij inburgering gemoeid met 1) aanscherping van de wettelijke taaleis van A2 tot B1 en 2) uitbreiding van de (aangescherpte) inburgering naar vluchtelingen, asielzoekers en huwelijksmigranten voor zover die nu niet inburgeringsplichtig zijn?

Hoogachtend,

Informateur G. Zalm

Informateur, Postbus 20018, 2500 EA DEN HAAG

201701191

MINISTER VAN FINANCIËN

Den Haag
14 juli 2017

Geachte heer Zalen, beste Gerrit
Bijgaand de antwoorden op uw vragen
inzake Defensie. Deze antwoorden
zijn opgesteld door de RF.

Vriendelijke groet,
Jeroen Dijkshoorn

Beantwoording vragen informateur Defensie

Dit memo bevat de antwoorden op de vragen die u op 6 juli 2017 aan de minister van Algemene Zaken heeft gesteld met het verzoek deze voor te leggen aan de minister van Financiën.

Vragen

- Graag verzoek ik u de minister van Financiën te vragen om ten behoeve van mijn werkzaamheden mij op de kortst mogelijke termijn te informeren over de volgende vragen, mede n.a.v. het 15e rapport van de studiegroep begrotingsruimte (p. 32, voetnoot 26) en de eerder ontvangen antwoorden van Defensie van 19 april jl. (kenmerk 201700463).
- Kunt u onderschrijven dat een bedrag van 1,1 miljard structureel nodig is om de huidige krijgsmacht te continueren en vernieuwen, opdat deze beter inzetbaar wordt en in balans komt (700 miljoen vervangingsinvesteringen en 400 miljoen voor verbetering van de operationele (gevechts)ondersteuning)?
- Wat zijn de gevolgen van valutarisico's en prijsbijstellingen voor de begroting van Defensie bij een verhoging daarvan met tenminste 1,1 miljard euro structureel en hoe kunnen deze gevolgen voor de begroting van Defensie zoveel mogelijk worden beperkt?
- Kunt u hierbij nader ingaan op de systematiek van indexatie, op de stand van zaken met betrekking tot het onderzoek door het CBS naar een specifieke prijsindex voor Defensie met inbegrip van het tijdspad voor de uitkomsten en besluitvorming daarover en op andere mogelijkheden die de gevolgen van valutarisico's en prijsbijstellingen voor de begroting van Defensie zoveel mogelijk beperken, zowel op de korte termijn als op de lange termijn?

Antwoorden

Voortzetting en vernieuwing krijgsmacht

Defensie hanteert een bedrag van 1,1 mld. structureel (prijsspeil 2016) als benodigd extra budget voor het voortzetten van de huidige krijgsmacht (d.w.z. dezelfde capaciteiten en hetzelfde ambitieniveau). Dit valt uiteen in een bedrag van 700 mln. voor investeringsprojecten (bijv. wapensystemen) en 400 mln. voor operationele (gevechts)ondersteuning (bijv. transportcapaciteit en vuursteun).

Pakketten 700 mln. en 400 mln.

Defensie baseert het bedrag van 700 mln. op een langjarige raming van alle projecten ('behoeften') die nodig zijn voor de één op één voortzetting van de capaciteiten van de krijgsmacht. Deze raming gaat bijvoorbeeld uit van het langjarig hebben van jachtvliegtuigen, fregatten en pantservoertuigen (inclusief vernieuwing/modernisering) maar ook al van het langjarig meenemen van technische updates bij alle capaciteiten. Overigens leidt het bedrag van 700 mln. volgens de kasplanning van Defensie niet tot een stabiel kader: door een zeer grote behoefteformulering in de jaren 2020 tot en met 2026 (in verband met gelijktijdige vervanging van een aantal grote capaciteiten zoals fregatten en wielvoertuigen) denkt Defensie in die jaren een hoger budget nodig te hebben: 2,4 mld. cumulatief aan extra budget bovenop de 700 mln..

Ik onderschrijf het principe dat er tijdig en voldoende investeringsbudget moet zijn om de krijgsmacht van capaciteiten en ondersteuning te voorzien om de wettelijke taken te vervullen (i.e. verdediging eigen/bondgenootschappelijk grondgebied, stabilisatie van de internationale rechtsorde en ondersteuning van civiele autoriteiten):

- Ik onderschrijf het belang van het beschikbaar hebben van voldoende ondersteuning via het pakket van 400 mln.
- Ik onderschrijf dat een intensivering nodig is om vervangingsinvesteringen te doen en herken de totstandkoming/berekening van het bedrag van 700 mln. door Defensie.
 - Ik stel vast dat ieder intensiveringsbedrag voor vervangingsinvesteringen een politieke keuze is. Daarom onderschrijf ik niet de noodzaak van het bedrag van 700 mln. structureel aan vervangingsinvesteringen
 - Bij het vaststellen van een intensiveringsbedrag voor vervangingsinvesteringen (dan wel bij het toekennen van het politiek gekozen bedrag naar de krijgsmachtonderdelen) is het naar mijn beeld eerst nodig om te komen tot een gedragen strategische visie, die leidt tot een realistische investeringsagenda en een realistisch kasritme: welke taken zijn het belangrijkste, welke capaciteiten zijn daarvoor nodig en welke uitgaven zijn daarvoor nodig

Samengevat concludeer ik dat een investeringspakket van 400 mln. voor ondersteuning zinvol is, maar dat het noemen van een extra bedrag voor vervangingsinvesteringen een politieke keuze is.

Toelichting:

- Het pakket van 700 mln. gaat uit van het langjarig extrapoleren van de huidige krijgsmacht, inclusief technische updates voor alle capaciteiten. Los van de vraag welk bedrag nodig of juist is, is de huidige krijgsmacht niet de krijgsmacht van de toekomst. Nieuwe uitdagingen zoals cyberdreiging vragen ook om andere capaciteiten dan in de huidige krijgsmacht aanwezig. Defensie benoemt dit weliswaar in haar 'meerjarig perspectief', maar neemt dit voornamelijk pas na het pakket van 1,1 mld. op in de investeringsagenda.
- Met de huidige krijgsmacht is nog steeds sprake van een breed palet aan capaciteiten met een thin spread: veel capaciteiten kennen een qua aantallen (voertuigen, schepen, vliegtuigen) beperkte schaal die de krijgsmacht gevoelig maakt voor verstoringen. Dit kan worden opgelost door keuzes te maken om de schaal van bepaalde capaciteiten te vergroten en andere taken juist te verkleinen.
- Er is weliswaar een analyse van de veiligheidssituatie, maar nog geen strategie om de in de eerste twee bullets genoemde punten te ondervangen. Een dergelijke strategie/Defensienota zou ook in lijn moeten worden gebracht met de verwachte updates van de Internationale en Nationale Veiligheidsstrategieën (IVS en NVS). Als daaruit bijvoorbeeld blijkt dat de eerste wettelijke taak van de krijgsmacht (verdediging eigen/bondgenootschappelijk grondgebied) aan belang toeneemt, kan dit leiden tot andere keuzes voor de samenstelling van de krijgsmacht dan de huidige. Oftewel: uit de strategie volgt de investeringsagenda.
- Het is een forse opgave (verwervingscapaciteit, politieke besluitvorming en capaciteit bij de markt) om een grote intensivering tijdig in resultaat om te zetten. Defensie heeft de afgelopen jaren structureel onderuitputting laten zien op haar huidige investeringsbudget.

Gevolgen van valutarisico's

Defensie heeft altijd te maken met mee- en tegenvallers als gevolg van koersfluctuaties. Met een jaarlijks volume aan dollarbetalingen van \$ 550 miljoen en uitgaande van de dollarkoers in de periode 1970-2015, is de jaarlijkse mutatie die Defensie verwerkt (gemiddeld) € 44 miljoen. In recente jaren zijn tegenvallers opgetreden, voornamelijk door een stijging van de dollarkoers. In de jaren daarvoor heeft Defensie juist meevallers gehad. In het pakket van 1,1 mld. structureel herstelt Defensie de valutategenvallers (i.e. verschuivingen en aanpassingen in de projectplanning) van de afgelopen jaren.

Het project F-35/Joint Strike Fighter is hiervan reeds uitgezonderd. Voor de F-35 heeft het kabinet Rutte II een aparte afspraak gemaakt: de verwerving van de F-35 vindt plaats binnen een taakstellend budgettair kader, de exploitatie vindt plaats binnen hetzelfde budget als voor de huidige jachtvliegtuigen (F-16). Valutarisico's worden opgevangen binnen het projectbudget, de risicoreservering (10% projectbudget) kan hier niet voor worden ingezet tenzij aan het eind van het project sprake is van vrijval.

Defensie heeft een aantal mogelijkheden om met valutarisico's om te gaan. Deze mogelijkheden zijn tijdens het kabinet Rutte II verruimd:

- Afsluiten van valutatermijncontracten bij het aangaan van een juridische verplichting.
- Bij de begroting 2017 is afgesproken dat wisselkoersmeevallers bij de investeringen in een reserve kunnen worden 'gespaard' zodat deze beschikbaar zijn voor eventuele wisselkoerstegenvallers. Het kabinet heeft de reserve gevuld met €40 miljoen, waarmee een eventuele nieuwe tegenvaller kan worden opgevangen.
- Defensie raamt sinds 2017 investeringsbehoeftes die buiten de meerjarenperiode (t+5 e.v.) vallen met een meerjarig gemiddelde dollarkoers. Dit dempt de noodzaak om projecten in de tijd te verschuiven wanneer er een koersverandering optreedt.

Met dit stelsel van mogelijkheden mitigeert Defensie valutarisico's. Daarnaast kan Defensie kiezen om producten in de eurozone aan te schaffen en hiermee valutarisico's vermijden.

Gevolgen van prijsstijgingen

Defensie hanteert het uitgangspunt dat de prijsbijstelling in de toekomst uitgekeerd wordt. Het kabinet besluit in beginsel jaarlijks om de prijsbijstelling al dan niet uit te keren aan de departementen. Er wordt gebruik gemaakt van een rijksbrede systematiek van indexeren, waarbij generieke indices van het CPB worden gebuikt.

Defensie vermoedde dat de prijzen van Defensieproducten harder stijgen, dan de prijsstijgingen die worden berekend met behulp van de generieke indices. Naar aanleiding van het vijftiende rapport

van de Studiegroep Begrotingsruimte¹ heeft het heeft op verzoek van Defensie onderzoek gedaan naar dit vermoeden en onderzocht of het mogelijk is een terugkijkende Defensiespecifieke prijsindex te maken.

Uit het onderzoek van het CBS blijkt dat, over de onderzochte periode 2010 tot en met 2015, geen sprake is van structureel boveninflatoire prijsstijgingen bij Defensieproducten. De prijsbijstelling, op basis van de indices IBOI (bruto overheidsinvesteringen) en IMOC (overheidsconsumptie, netto materieel), dekt de opgetreden prijsstijgingen in de onderzochte jaren voldoende. Financiën onderschrijft de uitkomsten van het onderzoek.

¹ p. 32/voetnoot 26 van het vijftiende rapport SBR: "Het ministerie van Defensie heeft aandacht gevraagd voor prijs- en valutaschommelingen. De voorgestelde loon- en prijsindexatie biedt ruimte voor een oplossing. Het CBS is gevraagd om de mogelijkheid van een specifieke prijsindex voor Defensie te onderzoeken."

Antwoorden vragen door Defensie met kenmerk 201700463

19 april 2017

I. Inleiding

U heeft gevraagd of mogelijke aanslagen van niet-militaire aard op het budget van Defensie onderdeel zijn van de eerste stap uit de toelichting van de Commandant der Strijdkrachten (CDS) om de huidige krijgsmacht beter inzetbaar te maken (€ 1,1 miljard structureel). U vraagt hierbij om denkbare oplossingen voor zover dit niet het geval is. In het licht van uw vraag wordt in deze aantekening ingegaan op valutarisico's en prijsbijstelling, de personeelsgerelateerde problematiek (AOW-gat, pensioenen en WUL) en overige aanslagen van niet-militaire aard.

U vraagt tevens om een toelichting op wat realistische termijnen zijn bij grote vervangingsinvesteringen met een meerjarige doorlooptijd. Paragraaf V gaat hier nader op in.

II. Kern

- De eerste stap van € 1,1 miljard is, zoals de CDS toelichtte, van belang om de *huidige krijgsmacht* te continueren en vernieuwen, opdat deze beter inzetbaar wordt en in balans komt. De stap bestaat uit gemiddeld € 700 miljoen voor vervangingsinvesteringen en € 400 miljoen voor verbetering van de operationele (gevechts)ondersteuning (de behoefte verschilt per afzonderlijk (begrotings)jaar (zie de tabel onder VI)). Het uitgangspunt bij deze eerste stap is voortzetting van de huidige krijgsmacht in termen van capaciteiten en samenstelling. De bedragen zijn berekend op basis van de actuele dollarkoers en het huidige prijspeil, met uitzondering van de raming voor de F-35 (daarvoor is in de raming het door het huidige kabinet afgesproken budgettaire kader (€ 4,7 miljard) opgenomen). Er is geen rekening gehouden met het afdekken van toekomstige valutarisico's omdat het uitgangspunt is dat valuta-ontwikkelingen zich op lange duur uitmiddelen. Voorts is het uitgangspunt dat de prijsbijstelling in de toekomst toereikend uitgekeerd wordt conform de huidige systematiek, zodat de capaciteiten duurzaam in stand kunnen worden gehouden. Alle overige aanslagen van niet-militaire aard maken geen onderdeel uit van deze stap.
- Bij grote (vervangings-)investeringen voor complexe systemen is de doorlooptijd ten minste vijf tot tien jaar. Voor de vervanging van de M-fregatten moet bijvoorbeeld rekening worden gehouden met minimaal acht jaar vanaf het moment van besluitvorming; voor de vervanging van de onderzeeboten moet worden gerekend met ongeveer tien jaar vanaf het moment van besluitvorming. Omdat de operationele levensduur van deze en andere wapensystemen het volgende decennium ten einde loopt, zijn besluiten in de volgende kabinetsperiode aan de orde. Daarvoor is meerjarige (vijftien jaar) financiële dekking nodig. Op dit moment wordt in de periode 2020-2026 een behoefte voorzien die fors groter is dan het gemiddelde van € 700 miljoen per jaar.
- Intensiveringen om de ambities verder uit te breiden en om *nieuwe* dreigingen het hoofd te bieden, zoals in het cyber- en informatiedomein en investeringen ten behoeve van de veilige inzet van militairen en de voorkoming van burgerslachtoffers zijn geen onderdeel van de stap van € 1,1 miljard.

III. Valutarisico's en prijsbijstelling

De valutaproblematiek van de afgelopen jaren - veroorzaakt door de stijging van de dollarkoers - is onderdeel van de eerste stap van € 1,1 miljard. De enige uitzondering hierop is de valutaproblematiek van de F-35. Voor de F-35 heeft het huidige kabinet een apart financieel kader afgesproken. De afdekking van toekomstige valutarisico's is evenmin opgenomen in het pakket. Voorts is het uitgangspunt dat de prijsbijstelling in de toekomst uitgekeerd wordt zodat de capaciteiten duurzaam in stand kunnen worden gehouden.

1. F-35

- Uitgaande van een gelijkblijvende dollarkoers, gelijkblijvende prijsontwikkeling van het F-35 toestel en volledige uitputting van de risicoreservering is het niet mogelijk om de geplande 37 toestellen aan te schaffen en te onderhouden.
- Voor het budgettaire kader van de F-35, dat is vastgesteld in 2013 (prijspeil 2012), is gerekend met de toen actuele koers van € 1 = \$ 1,29. Op basis van de huidige dollarkoers (€ 1 = \$ 1,07) is er € 750 miljoen cumulatief nodig om de geplande 37 F-35 toestellen te kunnen aanschaffen. Dit bedrag van € 750 miljoen daalt als er vrijval van de risicoreservering is (de risicoreservering van het projectbudget is € 487 miljoen (prijspeil 2016) en is bedoeld voor alle onvoorziene kostenstijgingen). In 2016 is afgesproken dat Defensie deze vrijval aan het eind van het project mag inzetten voor het aanschaffen van toestellen².

2. Afdekking toekomstige valutarisico's

- Defensie heeft altijd te maken gehad met valutaschommelingen. Dit heeft in het verleden ook geleid tot meevallers die zijn gebruikt voor nieuwe behoeftes. Met een jaarlijks volume aan dollarbetalingen van \$ 550 miljoen en uitgaande van de dollarkoers in de periode 1970-2015, is de jaarlijkse mutatie die Defensie verwerkt (gemiddeld) € 44 miljoen. In de afgelopen twee jaar is de dollar sterk gestegen ten opzichte van de euro, waardoor de koopkracht Defensie terugloopt. Dit speelt vooral in projecten die zeer dollargevoelig zijn, zoals Verwerving F-35.
- Bij de begroting 2017 is afgesproken dat wisselkoersmeevallers bij de investeringen in een reserve kunnen worden 'gespaard' zodat deze beschikbaar zijn voor eventuele wisselkoerstegenvallers. Het kabinet heeft de reserve gevuld met €40 miljoen, waarmee een nieuwe tegenvaller (tot een orde grootte van € 40 miljoen) kan worden opgevangen. Het grootste deel van de koersstijging is reeds verwerkt in de begrotingen 2016 en 2017 en heeft geleid tot een nadere prioriteitsstelling in het investeringsplan. Het terugdraaien van de verschuivingen die daarvan het gevolg waren, is onderdeel van de eerste stap van € 1,1 miljard structureel.
- De reserve wordt, door afspraken over het budgettair kader rondom de F-35 binnen het huidige kabinet, niet ingezet voor het tekort bij het project F-35 (€ 750 miljoen cumulatief zonder vrijval risicoreservering F-35).
- De gemaakte afspraken hebben betrekking op de investeringen. Met de koersstijging die verwerkt wordt in de begroting 2018 zal naar verwachting 50 – 75 procent van de reserve worden ingezet. Of het restant voldoende is op de lange termijn, is afhankelijk van de ontwikkeling van de dollarkoers. Eventuele meevallers uit wisselkoersontwikkelingen kunnen worden benut om de reserve aan te vullen.
- Voor exploitatie-uitgaven zijn geen afspraken gemaakt. Ook in de exploitatie treden valutaschommelingen op. Een groot deel van de verslechterde dollarkoers (€ 41 miljoen) is reeds verwerkt in de begrotingen 2016 en 2017. Dit heeft een effect gehad op de gereedstelling van de krijgsmacht. Het overige deel wordt verwerkt in de begroting 2018 en bedraagt ongeveer € 4 miljoen.
Het kabinet besluit in beginsel jaarlijks om de prijsbijstelling al dan niet uit te keren aan de departementen. Er wordt gebruik gemaakt van een rijksbrede systematiek van indexeren, waarbij generieke indices van het CPB worden gebuikt. Omdat Defensie vermoedt dat de defensieprijzen harder stijgen, dan de prijsstijgingen die worden berekend met behulp van de generieke indices, wordt hiernaar op dit moment onderzoek gedaan door het CBS.

IV. Stand van zaken onderhandelingen met de bonden over arbeidsvoorwaarden personeel

- Op dit moment wordt er met de bonden gesproken over een integraal pakket aan arbeidsvoorwaarden. Het aanbod van Defensie behelst:
 - het bevorderen van de inzetbaarheid van defensiemedewerkers door de inrichting van een employabilityaanspraak (extra geld voor van werk-naar-werk opleidingen) en begeleiding;
 - een nieuwe diensteinderegeling voor militairen, waarbij er langer wordt doorgewerkt, zonder het bijzondere karakter van het militaire beroep uit het oog te verliezen. De

² Zestiende voortgangsrapportage Verwerving F-35. Kamerstuk 26 488, nr. 416.

- o operationele inzet van de militair speelt een belangrijke rol bij de inrichting van de regeling;
 - o afspraken over de overgang van een eindloon- naar een middelloonstelsel voor de pensioenen van militairen. Dit stelsel is fiscaal zuiver en beheersbaar, en maakt een evenwichtige pensioenopbouw voor alle generaties mogelijk. Het ABP heeft aangegeven per 1 januari 2018 desnoods eenzijdig over te stappen op het middelloonstelsel. Het eindloonstelsel is niet meer uitvoerbaar. De hervorming gaat met kosten gepaard die gefinancierd moeten worden uit de opbrengsten van de loongebouwhervorming (zie hierna);
 - o afspraken over vereenvoudiging en harmonisering van het salarisgebouw en meer mogelijkheden tot differentiatie;
 - o bij de loonontwikkeling van het defensiepersoneel wordt de loonsombenadering gevolgd. Uitgaven vinden dan binnen een vast kader plaats (arbeidsvoorwaardenruimte) en uitgaven op het ene dossier gaan ten koste van de mogelijkheden op andere dossiers.
- Op 18 april was er sectoroverleg Defensie. Defensie heeft een eindbod op tafel gelegd binnen de afgesproken financiële kaders. Op de drie hoofdpunten (loonbod, employability en overgangsrecht) schoot het bod volgens bonden tekort. Pensioen - het tijdspad en budgetneutraliteit - was ook niet acceptabel. Er werd de conclusie getrokken dat er geen onderhandelaarsresultaat is. Het bod wordt nu als eindbod van de werkgever doorgeleid naar de achterban. Defensie gaat werknemers informeren waarom het bod volgens de werkgever een goed bod is.
- Het is niet eenvoudig om tot een akkoord te komen, onder meer vanwege de volgende dossiers: het AOW-gat, de premiestijging van de pensioenen en de WUL-problematiek.

1. AOW-gat:

- De verhoging van de AOW-leeftijd leidt bij defensiepersoneel tot een terugval in inkomen zodra oud-burgermedewerkers met een wachtgelduitkering en militairen met een UGM-uitkering³ 65 worden. De UGM-of wachtgelduitkering stopt en men krijgt nog geen AOW.
- Aanvankelijk heeft Defensie het gemis aan AOW *bruto* gecompenseerd. De rechtbank heeft echter bepaald dat deze compensatie niet toereikend is. Defensie heeft daarom de compensatie verhoogd naar een bedrag dat netto gelijk is aan de netto AOW. Het gemis aan AOW (het AOW-gat) wordt daarmee volledig gerepareerd. Voorts krijgen oud-burgermedewerkers een financiële compensatie voor het eventueel eerder (bij 65 jaar) laten ingaan van het pensioen.
- Met het volledig dichten van het AOW-gat en de financiële compensatie kan het netto inkomen nog (te ver) onder het niveau liggen van het netto inkomen dat zou zijn uitgekeerd bij de oorspronkelijke AOW- en pensioenleeftijd van 65 jaar. Er zijn namelijk AOW-premies verschuldigd over het ABP-pensioen dat wordt uitgekeerd tijdens de periode van het AOW-gat. Defensie compenseert daarom deze negatieve inkomenseffecten tot 90 procent van het netto inkomen. Deze regeling is gedekt binnen de huidige begroting.
- De Centrale Raad van Beroep doet hierover dit voorjaar uitspraak. Defensie ziet die uitspraak met vertrouwen tegemoet.
- In de financiële tabel aan het eind van dit fiche (onder VII) is opgenomen wat de kosten zijn als wordt overgegaan tot verdergaande compensatie, bovenop de maatregelen zoals hierboven verwoord.

2. Compensatie premiestijging pensioen

- Alle deelnemers van de ABP-pensioenregeling voelen de effecten van de gestegen pensioenpremie. Militairen hebben een eigen pensioenregeling (eindloonregeling) bij het ABP.
- De werknemerspremie voor de eindloonregeling van militairen stijgt relatief harder dan bij overige ambtenaren. Dit volgt uit een afspraak die de bonden en Defensie destijds hebben gemaakt om het eindloonstelsel betaalbaar in stand te houden. Vanwege die betaalbaarheid

³ De UGM, Uitkeringswet Gewezen Militairen, bepaalt dat militairen eerder met ontslag gaan dan burgers. De leeftijd voor militairen is op dit moment gemiddeld 57 jaar en die zal de komende jaren oplopen naar 60. Defensie heeft tegenover de bonden het voornemen geuit om deze leeftijd verder te laten oplopen. Na het leeftijdsontslag keert Defensie op basis van de UGM een bedrag van ongeveer 73 procent van het brutoloon uit. Deze UGM-uitkering loopt door tot 65 jaar, waarna de militair een militair pensioen ontvangt.

betalen militairen van een stijging een relatief groter deel omdat de stijging van het werkgeversdeel is gemaximeerd. Dit onderstreept de wenselijkheid om zo spoedig mogelijk over te gaan naar een middelloonregeling.

- Het kabinet heeft reeds besloten tot compensatie van de premiestijging. Volledige compensatie ten laste van de generale middelen zou nog eens €20 miljoen structureel vergen. Gezien de gemaakte afspraken zoals hierboven verwoord, ligt generale compensatie niet in de rede. In de financiële tabel aan het eind van dit fiche (onder VI) is dit bedrag zichtbaar gemaakt.
3. Effecten van de Wet Uniformering Loonbegrip (WUL).
- De WUL-problematiek is inmiddels van enige tijd geleden. De bonden maken hier op dit moment geen punt meer van.
 - Het doel van de WUL is het aanzienlijk verminderen van de administratieve lasten van werkgevers en de belastingdienst⁴.
 - Het gevolg van de WUL voor militairen was een inkomensachteruitgang die varieerde van 2,8 tot 4,7 procent.
 - Met de huidige WUL-compensatieregeling worden de negatieve effecten van de WUL sinds 2013 beperkt tot minimaal -0,7 procent en maximaal -1,5 procent. In de financiële tabel aan het eind van dit fiche (onder VII) is opgenomen wat de kosten zijn als wordt overgegaan tot verdergaande compensatie, bovenop de maatregelen zoals hierboven verwoord.

V. Overige aanslagen op het defensiebudget

1. Veteranenzorg, voorzieningen en claims

- Veteranen, waaronder veteranen die hebben gediend in Afghanistan, doen in toenemende mate een beroep op zorg en begeleiding. Daarvoor is capaciteit nodig in de hele keten, zoals meer zorgcoördinatoren bij het Veteranenloket en meer gespecialiseerde maatschappelijk werkers bij het Landelijk Zorgsysteem Veteranen. De kosten om de zorg gegeven de toegenomen vraag op hetzelfde niveau te kunnen houden bedragen € 10 miljoen structureel.
- Regeling volledige schadevergoeding: de compensatie per gewonde veteraan ligt hoger dan verwacht. Op basis van de meldingen en vergoedingen van de afgelopen jaren, is berekend dat de additionele kosten kunnen oplopen tot € 24 miljoen structureel.
- Schadeclaims veteranen: uitspraken van de Centrale Raad van Beroep over aan missies gerelateerde claims komen geheel ten laste van de defensiebegroting en leiden zo tot extra onvoorzien lasten voor Defensie. Deze claimuitkeringen zijn voor Defensie niet te voorspellen. Uiteraard hebben veteranen recht op schadevergoeding als de rechter daartoe besluit. Defensie heeft hiervoor daarom € 96 miljoen ingepast in de begroting.
- De Kamer heeft zo goed als Kamerbreed in de motie-Eijsink/Teeven gevraagd of het kabinet kan onderzoeken of verwachte schadeclaims anders dan uit de defensiebegroting kunnen worden bekostigd. Het huidige kabinet heeft de Kamer inmiddels geïnformeerd dat op dit moment de reguliere begrotingssystematiek van toepassing is waarin alle departementen hun eigen tegenvallers dekken.
- In de financiële tabel aan het eind van dit fiche (onder VII) zijn bovenstaande bedragen opgenomen.

2. Overige claims

- De Staat wordt geconfronteerd met claims van derden die de Staat aansprakelijk stellen voor geleden schade door Nederlands militair optreden (denk hierbij aan Nederlands-Indië en Srebrenica). Deze claims worden veelal pas jaren later ingediend en kunnen ook gevolgen hebben voor Defensie.
- Er kan voor worden gekozen om deze claims buiten de defensiebegroting op te vangen. Dit vereist specifieke afspraken over de dekking hiervan en het specifiek beleggen van de verantwoordelijkheid voor het omgaan met het risico van dergelijke claims binnen de

⁴ De WUL bepaalt onder andere dat hetzelfde inkomensbedrag als uitgangspunt wordt genomen bij het berekenen van de loonbelasting, de premies voor de volksverzekeringen, de premies werknemersverzekeringen en de inkomensafhankelijke premie voor de ziektekostenverzekering.

Rijksoverheid. Voor de claims naar aanleiding van het optreden in Nederlands Indië is dit besluit al genomen in de MR⁵.

VI. Meerjarige doorlooptijd vervangingsinvesteringen

Er is sprake van een lange doorlooptijd bij de vervanging van complexe systemen. Voor grote complexe projecten moet u denken aan vijf tot tien jaar. Vanaf het moment van besluit (de A-fase van het Defensie Materieel Proces) moet u bijvoorbeeld bij de vervanging van de fregatten rekening houden met minimaal acht jaar. Bij de onderzeeboot moet u rekenen op zeker tien jaar.

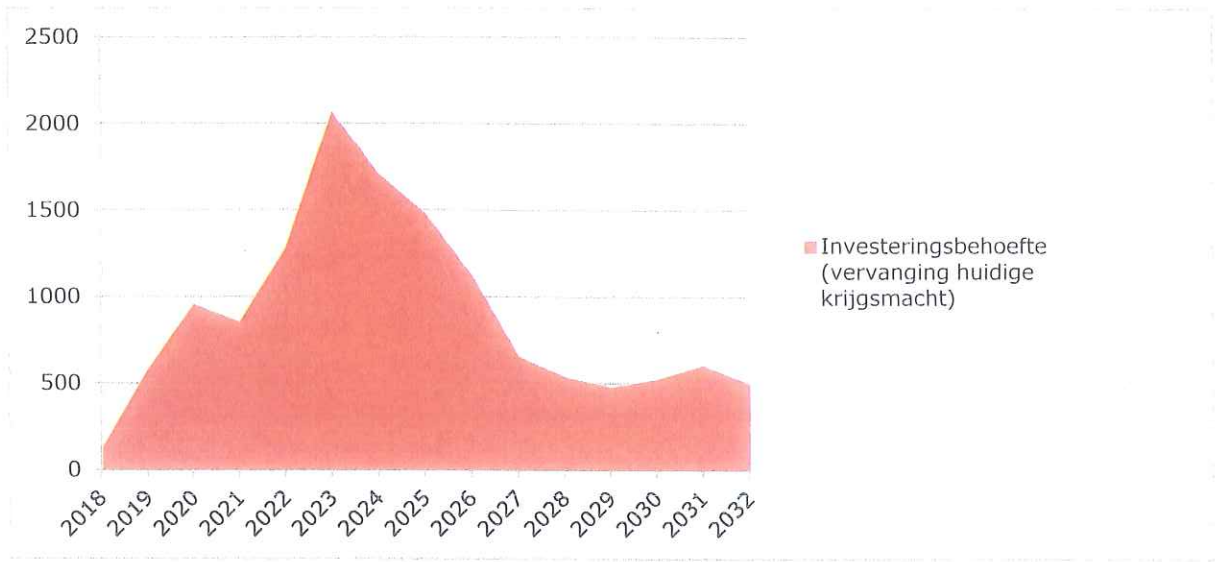
Hoewel een groot deel van de financiële effecten van deze investeringsprojecten door de lange doorlooptijd na de aankomende kabinetsperiode vallen, moet (politieke) besluitvorming over de behoeften in deze kabinetsperiode worden genomen. Ook zijn een budgetreservering en financiële dekking nodig, omdat het Defensie anders niet is toegestaan het project te starten.

Er is gemiddeld € 700 miljoen per jaar nodig voor vervangingsinvesteringen om de krijgsmacht in de huidige omvang en samenstelling langjarig van *up-to-date* materieel te voorzien (deze € 700 miljoen is onderdeel van de eerste stap van € 1,1 miljard, zoals de CDS toelichtte). De behoefte per afzonderlijk (begrotings)jaar verschilt (zie de tabel hieronder). Op dit moment wordt in de periode 2020-2026 een behoefte voorzien die fors groter is dan het gemiddelde van € 700 miljoen per jaar. Om de fluctuaties in de investeringsbehoefte op te vangen zijn duidelijke afspraken noodzakelijk. Een meerjarig financieel kader (van bijvoorbeeld vijftien jaar) is een mogelijk oplossing. Daarmee kan de financiële dekking voor de projecten waarover in deze kabinetsperiode besloten moet worden, meerjarig vast worden gelegd.

In de eerste stap van € 1,1 miljard is - naast de € 700 miljoen voor vervangingsinvesteringen - € 400 miljoen opgenomen voor het herstellen van de balans met de ondersteunende eenheden. Het uitgangspunt bij deze eerste stap is voortzetting van de huidige krijgsmacht in termen van capaciteiten en samenstelling. Dit bedrag omvat dus nog geen andere kwalitatieve en kwantitatieve versterkingen, zoals in het cyber- en informatiedomein en investeringen ten behoeve van optreden tegen hybride dreigingen, de veilige inzet van het militaire personeel en de voorkoming van burgerslachtoffers (de stappen 2, 3 en 4 uit de toelichting van de CDS).

(Bedragen in mln €)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Investeringsbehoefte vervangingen	122	583	957	856	1282	2068	1711	1481	1122	657	541	481	527	608	502

⁵ Dit besluit is gelijktijdig genomen met het besluit een onderzoek uit te laten voeren naar de dekolonisatieperiode.

VII. Financiële consequenties voor defensiebegroting

AANSLAGEN VAN NIET-MILITAIRE AARD (bedragen in m€)																	
Meerkosten t.o.v. defensiebegroting 2017																	
A)	Valuta: Dollarcorrectie aanschaf 37 stuks JSF															750	In de jaren 2018-2026
B)	Personeel: 100% AOW compensatie																
	optie 1. huidige vergoeding naar 300% ipv 90%															217	In de jaren 2018-2035
	optie 2. huidige vergoeding aanvullen tot oude UGM/wa															172	In de jaren 2018-2035
	optie 3. UGM/wachtgeld doortrekken tot AOW leeftijd															1.490	In de jaren 2018-2035
C)	Personeel: Compensatie premiestijging pensioenen															20	Structureel
D)	Personeel: 300% WWL compensatie															30	Structureel
E)	Veteranenzorg exploitatie															10	Jaarlijks
F)	Veteranenzorg: Regeling volledige schadevergoeding															24	Jaarlijks
G)	Veteranensleim															70	In de jaren 2018-20, daarna jaarlijks 19m€
Cijfers gebaseerd op een een dollar/euro koers van 1 euro = 1,07 \$																	
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	ev	
Meeruitgaven t.o.v. defensiebegroting 2017																	
A)	0	178	100	178	200	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
B1)	8	12	15	19	22	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	0	
B2)	6	9	13	15	18	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	0	
B3)	40	54	73	89	94	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	0	
C)	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	
D)	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	
E)	4	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	
F)	22	28	28	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	
G)	30	25	15	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	
Groen = kabinetsperiode																	